

Голові Разової спеціалізованої вченої ради
PhD 9656 Запорізького національного університету,
доктору політичних наук, професору
Хорішко Лілії Сергіївні

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата політичних наук, доцента

Руднєвої Анни Олегівни

на дисертаційну роботу Яцини Юлії Олександрівни

**на тему «Інноваційні аналітико-статистичні технології попередження
корупції в державі», подану на здобуття освітньо-наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
зі спеціальності 052 «Політологія»**

**Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із
науковими програмами, планами, темами.**

Політична діяльність останніх десятиліть дедалі частіше переплітається з використанням інформаційних технологій, що зумовлює якісні зміни в структурі публічного управління. Питання електронної демократії, відкритих даних, цифрової безпеки та алгоритмічного регулювання стали повноправною частиною політичного дискурсу. Водночас, стрімка цифровізація владних процесів породжує нові ризики – від втрати прозорості алгоритмів до викривлень доступу до прийняття рішень. У цьому контексті надзвичайно важливим є вивчення технологічних можливостей подолання або щонайменше стримування системної корупції, яка адаптується до цифрового середовища не гірше, ніж публічне адміністрування.

Дисертаційне дослідження, присвячене аналітико-статистичним технологіям у сфері антикорупційної діяльності, резонує з глобальними тенденціями до автоматизації прийняття рішень та використання big data у політичних процесах. Його цінність полягає в тому, що воно поєднує критичне осмислення цифрових інструментів із конкретним антикорупційним

застосуванням. Це рідкісний випадок, коли політична наука інтегрує прикладний ІТ-дискурс у структуру концептуального аналізу, не знижуючи рівня абстракції, але й не втрачаючи прикладної цінності.

Актуальність теми визначається також високим суспільним запитом на прозорість і технологічну обґрунтованість державних рішень. У ситуації, коли цифровізація публічної політики часто зводиться до вітринних проєктів, робота демонструє глибше бачення – інноваційна аналітика як спосіб перевизначення взаємодії між державою та громадянином. Цей підхід пропонує не лише нову мову опису політичної відповідальності, але й нові форми її реалізації – через алгоритми, відкриті коди, машинні моделі та цифрову доказовість ухвалених рішень.

Дисертація має особливу актуальність в умовах сучасної України, де виклики воєнного часу, гуманітарної кризи та зовнішньої загрози загострюють проблему публічного контролю за розподілом ресурсів. Цифрові інструменти, що здатні працювати в режимі реального часу, оперативно виявляти аномалії та формувати бази для громадського нагляду, стають критично важливими не лише для технічного адміністрування, а й для збереження легітимності держави як політичного інституту. Саме тому дослідження, що обґрунтовує алгоритмічні підходи до превенції корупції, є вкрай потрібним і науково, і практично. Дослідниця пропонує цілісну рамку для модернізації інструментів публічного контролю. Вона поєднує теоретичний аналіз поняття інноваційної технології з типологізацією практичних рішень, базованих на машинному навчанні, аналізі графів, обробці природної мови. Це дозволяє перенести дискусію з площини нормативного дискурсу про доброчесність у площину дієвої публічної політики, яка має інституційне втілення і цифрове вираження.

Таким чином, тема дисертації не лише перебуває у фокусі сучасних політичних досліджень, але й розвиває напрям, що вимагає нової глибини: не просто вивчення корупції як феномена, а конструювання антикорупційної інфраструктури як форми сучасного алгоритмічного врядування. Її актуальність визначається на перетині політичної теорії, цифрової аналітики та суспільного запиту на відповідальну владу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації Яцини Ю.О., мають належний ступінь обґрунтованості та логічно впливають із мети та завдань дослідження. Теоретико-методологічна база роботи охоплює системний, інституційний, нормативний і поведінковий підходи, які застосовано в поєднанні з широким арсеналом загальнонаукових і спеціальних методів.

Мета дослідження – визначення напрямів оптимізації впровадження інноваційних аналітико-статистичних технологій попередження корупції – реалізована через дев'ять завдань, кожне з яких пов'язане з окремим підрозділом роботи. Структура дисертації логічно вибудована: вона складається зі вступу, трьох розділів (по три підрозділи кожен), висновків, списку використаних джерел і додатків. Усі висновки та рекомендації узгоджуються з емпіричною частиною та підкріплені фактичними прикладами або посиланнями на джерела.

У розділі 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження проблеми інноваційних аналітико-статистичних технологій попередження корупції в державі» уточнено зміст ключових понять, зокрема «попередження корупції» та «інноваційна аналітико-статистична технологія», систематизовано наукові підходи до аналізу корупції (с. 55–77), а також обґрунтовано методологію дослідження з чітким виокремленням рівнів аналізу й методів, що застосовувалися (с. 78–93).

У розділі 2 «Теоретичні засади дослідження інноваційних аналітико-статистичних технологій попередження корупції в державі» розглянуто функціональну природу держави як простору корупційних ризиків і механізмів стримування (с. 94–116), проведено типологізацію технологій та визначено їх функціональні блоки (с. 117–140), а також проаналізовано цифрові інструменти моніторингу, що застосовуються для виявлення корупційних загроз (с. 141–158).

У розділі 3 «Праксеологічні аспекти дослідження проблеми інноваційних аналітико-статистичних технологій попередження корупції в державі» представлено авторський підхід до впровадження інструментів попередження корупції (с. 159–208), зокрема через аналіз громадянських і державних ініціатив.

У підрозділі 3.3 (с. 209–226) подано практичні рекомендації щодо розвитку цифрової антикорупційної інфраструктури на основі сценарного моделювання, що відповідає вимогам щодо прикладної орієнтації висновків. Така деталізація обґрунтованості дозволяє розглядати дисертацію як послідовне й завершене дослідження із чіткими теоретичними та практичними результатами.

Наукова новизна одержаних результатів.

Дисертаційне дослідження вирізняється достатнім рівнем достовірності, підтвердженим коректним застосуванням методів моделювання, контент-аналізу, типологізації та теоретичної реконструкції понять. Зміст положень, винесених на захист, є логічним продовженням проблемного поля, окресленого у вступі, і має цілісну структуру відповідно до поставлених завдань. Дослідниця не обмежується емпіричним описом, а прагне побудови аналітичних конструкцій на перетині технологічного й політичного аналізу.

Наукова новизна полягає у спробі концептуалізувати інноваційні цифрові аналітичні інструменти як складову механізмів публічної підзвітності в антикорупційній політиці. Пропозиція сценарної моделі розвитку цифрової інфраструктури антикорупційного врядування є перспективною з точки зору прикладного використання в умовах політичної невизначеності. Також заслуговує уваги класифікація технологічних платформ та їх функціональних блоків, здійснена з урахуванням рівня інституційної інтеграції.

Таким чином, висновки дослідження є логічно виведеними, належно аргументованими й мають міждисциплінарний потенціал. Дисертація може слугувати теоретичною основою для подальших студій у сфері політичної інформатики, цифрового моніторингу та ризик-менеджменту в публічному секторі.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання.

Дисертація має значне теоретичне значення для політичної науки, оскільки розглядає антикорупційні технології не як додаток до політики, а як її структурний компонент у цифрову добу. Авторка демонструє, що цифрові інструменти не лише підсилюють наявні механізми публічного управління, а й

змінюють логіку політичної підзвітності, формуючи нові правила взаємодії між державою та громадянами. Запропоноване трактування держави як гібридного простору ризику й стримування має аналітичну цінність для досліджень електронної демократії та алгоритмічного управління.

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування її результатів у проєктному управлінні, публічній аналітиці, діяльності органів влади та громадських платформ. Зокрема, розроблені авторкою приклади python-інструментів для моніторингу сучасних медіа, перевірки контрагентів становлять готовий до адаптації приклад прикладної політичної інформатики. Вони можуть використовуватися в аналітичній роботі як органів влади, так і недержавних антикорупційних центрів.

Результати дослідження доцільно впроваджувати у навчальних програмах підготовки політичних аналітиків, державних службовців та фахівців з публічного адміністрування. Пропоновані концептуальні рішення й кейс-орієнтовані інструменти можуть стати основою для формування міждисциплінарних курсів з політичної інформатики, цифрової доброчесності та політики відкритих даних.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Загальна кількість оприлюднених матеріалів становить 20 найменувань, з яких 4 – одноосібні статті, надруковані у фахових виданнях, включених до переліку МОН України. Публікації охоплюють ключові блоки дисертації: від категоріального аналізу поняття «інноваційні аналітико-статистичні технології» до емпіричного обґрунтування прикладних кейсів їх використання в антикорупційній сфері. Зміст статей відображає як теоретико-методологічний рівень роботи, так і практичні рекомендації, пов'язані з інструментами превенції зловживань у публічному управлінні.

Результати дослідження пройшли апробацію в рамках двох держбюджетних наукових тем, що виконувалися на кафедрі політології Запорізького національного університету. Значна частина положень дисертації була представлена на конференціях, круглих столах і наукових форумах, що дало

змогу перевірити валідність авторських висновків у професійному середовищі. Окремі фрагменти, пов'язані з використанням Python-інструментів та цифрової електоральної криміналістики, уже впроваджено у практичну діяльність громадських організацій. Це свідчить не лише про високий рівень публікаційної активності, а й про системну інтеграцію результатів дослідження в академічний та прикладний простір.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертаційна робота Яцини Ю.О. є самостійним дослідженням, виконаним у межах наукової програми з дотриманням академічних принципів достовірності, верифікованості джерел та етичного використання ідей. Текст дисертації містить посилання на всі використані джерела, а положення, сформульовані авторкою, мають належне обґрунтування через аналітичну й емпіричну аргументацію. Використання концептів інших дослідників супроводжується коректними цитуваннями, з дотриманням норм стилістики й академічної відповідальності. У роботі відсутні випадки неправомірного запозичення матеріалу або маніпуляцій з даними. На підставі ознайомлення з текстом дисертації та супровідною документацією підстав для сумнівів у дотриманні принципів академічної доброчесності не виявлено. Робота відповідає стандартам етичної наукової діяльності, що підтверджує її відповідність вимогам до дисертацій як кваліфікаційних наукових праць.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення.

По-перше, у дисертації обґрунтовано домінування реактивних механізмів боротьби з корупцією в Україні й наголошено на необхідності зміщення фокусу до превенції. Разом з тим, залишаються не повністю з'ясованими механізми поєднання двох моделей: як саме цифрові технології можуть забезпечити їх комплексне функціонування в межах одного управлінського циклу? Зокрема, в умовах правової та інституційної асиметрії превентивні інструменти можуть бути витіснені або використані у формалізований спосіб. Розгляд цифрових інструментів як інтегративної рамки для реактивних і проактивних рішень

потребує концептуального поглиблення, зокрема через аналіз прикладів національних антикорупційних стратегій або комплаєнс-практик.

По-друге, поняття «попередження корупції» потребує подальшої політичної конкретизації. Дисертантка формулює попередження корупції як форму випереджального управлінського впливу, що базується на аналізі ризиків та трансформації умов, сприятливих для зловживань. Однак у наявному вигляді це визначення має радше інструментальний характер. Було б важливо включити до нього елементи нормативної та легітимаційної логіки: хто ухвалює рішення про зміну «умов»? які політичні актори наділені довірою до втручання? що обумовлює суспільну прийнятність превентивного тиску? Інакше кажучи, антикорупційна превенція потребує не лише інструментарію, а й політичної архітектури прийнятності дій.

По-третє, в роботі слушно зазначено, що найефективніші антикорупційні інструменти створюються на перетині громадянських ініціатив та державної волі. Проте майже не розкрито ризики втрати керованості або зниження прозорості самих громадських моніторингових структур. Наприклад, у ситуації, коли громадянські проєкти мають зовнішнє фінансування або працюють на основі неверифікованих даних, виникає загроза легітимації сумнівних рішень. Тому було б доцільно включити до моделі антикорупційної інфраструктури не лише елементи взаємодії, а й механізми контролю та підзвітності самих неурядових акторів.

Висловлені зауваження та рекомендації не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, спрямованої на вирішення актуальних завдань політичної науки.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Дисертація на тему «Інноваційні аналітико-статистичні технології попередження корупції в державі» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для української політологічної науки, тобто відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р., а її авторка – Яцина Юлія Олександрівна – заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 052 «Політологія».

Офіційний рецензент:

доцент кафедри політології

Запорізького національного університету

кандидат політичних наук, доцент

Анна РУДНЄВА